

JONAS BILIŪNAS

ĶVAIRŪS APSAKYMĒLIAI

Jonas Biliūnas

Įvairūs apsakymėliai

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=55844174

Įvairūs apsakymėliai:

Аннотация

Įvairūs apsakymėliai – można nazwać debiutem literackim autora. Jest to zbiór nowel, obejmujący takie utwory, jak Ubagas, Lazda czy Brisiaus galas. Wszystkie bez obaw nasiąknięte ideami humanistycznymi w sposób przejrzysty przedstawiają subtelny świat wewnętrzny człowieka (najczęściej rolnika, zwykłego pracownika), liryczne spojrzenie na świat. Dzięki mistrzowskiemu stylowi pisarza zwykłe codzienne sprawy nabierają metafizycznego wymiaru, aczkolwiek nie jednemu czytelnikowi potrafią wycisnąć łzę z oka.

Содержание

Lazda	4
Конец ознакомительного фрагмента.	13

Jonas Biliūnas

Įvairūs apsakymėliai

Lazda

(Mano draugo pasakojimas)

Dabar gimtasis mano sodžius stovi ant kalnelio netoli Šventosios – plikumoj, po kurią vėjas smėlį nešioja; tik iš žiemų šalies tęsiasi nuo jo toli toli kai, ir iš šonų kur ne kur išmėtyti nedideli jauni pušynėliai. O dar nelabai senai, mano atminime. Visas šitas sodžius miškuose paskendęs niūksojo. Už miškų, pačiu Šventosios pakraščiu, tarp išmėtytų liūnų¹, tęsėsi skarotais ažuolais apaugusios puikios žmonių pievos, lankomis vadinamos. Pieves ir dabar tebėra tokios gražios, kaip pirma; bet miškų, kurie aplinkui buvo jas juosta apjuosę, jau senai nebėra. Išnyko jie, kaip pasaka, kurią mes paaugę užmiršėme, kuri tik tik dar plasta mūsų omenėje² kaip tolimas viliojamas paveikslas.

Tie dideli puikus miškai buvo „mūsų“ pono...

Nesijuokit, kad pasakiau: mūsų. Ir aš seniau nesuprasdavau,

¹ *liūnas* – samanų pluta. [przypis edytorski]

² *omenėje* – atmintyje. [przypis edytorski]

kodėl tą poną mano tėvas mūsų ponu vadindavo, nors jis gyveno toli nuo mūsų” – už dviejų mylių. Paskum supratau, kad jam tai mano baudžiamą nešė, ir todėl tėvas senu papratimu visų ponu jį vadino. Gal ir turėjo tiesą jį taip vali, nes ilgus metus ponas varžė mūsų sodžiaus mes dėl ganyklų ir miško. Saugoti miškui buvo pristatytas girininkas, kuris visai prie sodžiaus dideliuos apgriuvusiuos namuos, pačioj pamiškėj, gyveno. Dažnai tasai girininkas mėgdavo skūsti mus ponui ar mano tėvui, kuo arčiausiai gyvenančiam, dažniausiai tekdavo išklaustyti pono grūmojimų.

Negaliu užmiršti vieno atsitikimo...

Atvažiavo kartą ponas mūsų sodžiun savo miškuose medžiotų, atvažiavo su daugybe svečių ir nemaža prišaudė tą dieną stirnų, kiškių ir paukščių. Visa šitoj žvėriena gulėjo ant pačio kelio prie girių linko trobos. Mes, maži dykaduoniai, nekviečiami: įlėkėm ten ir ištolo krapštinėdami nosis, žiopsom į žvėris ir į ponus. O ponai jau sėdėjo ratus ir rengės važiuoti. Mano tėvas netoli ant skiedryno dirbo akėčias³ ir taip pat buvo beeinąs pažiūrėti, bebeeidamas išgirdo, kad girininkas pradeda skūsti ponui sodiečius už ganyklas, ir išsigandęs užsiglaudė už daržinėlės galo.

– Pašaukit man kokį nors muziką! – suriko iš vežimo ponas.

Girininkas pasakė, kad čia pat yra mano tėvas.

Tėvas išgirdęs, kad jį mini, ir turbūt matydamas, kad nebegalės išsisukti, išlindo iš kitapus daržinėlės, nusijėmė

³ akėčias – siaura žemės juosta. [przypis edytorski]

už šimto žinksnių kepurę ir visas susilenkęs, išsigandęs ir nelaimingas puolė ponui rankos bučiuoti. Ponas nesavu balsu pradėjo šaukti ant tėvo, kad jį ir visą sodžių ubagais paleisias. Pabalusiom lūpom ir drebančia širdimi žiūrėjau į tą reginį ir mačiau, koku džiaugsmu nušvito girininko veidas ir kaip svečiai buvo vieni pasigailėjimo, kiti paniekinimo pilni. Parėkavęs ir neklausydamas tėvo pasiteisinimų, ponas sudrožė arkliams ir nudardėjo.

Tėvas pastovėjo kokį laiką be kepurės, paskum⁴pašaukė mane ir visas sujudintas, drebėdamas iš apmaudo, paliepė: – Lėk paupėn, pažiūrėk, argi ištiesų piemenys pono miške galvijus gano?

Pasispardydamas nulėkiau su draugais ir radau galvijus kuo ramiausiai besiganančius savose lankose, o piemenis kerėplą mušančius⁵. Sugrižęs namo visa papasakoju tėvui. Nieko neatsakė, tik galvą palingavo.

Bet motina, išgirdusi, kad piemenys nekalti, išmėtinėjimo balsu tarė: „Ar nesakiau? Koks ponas, toks tarnas – tik priekabių⁶ ieško”.

– Nepyk, motin, geras mūsų ponas – atsakė tėvas ir, kaip visados, liūdnai tyliai nusijuokė.

– Gana jau, gana – nekantriai atkirto motina – ar užmiršai,

⁴ *paskum* – po to, vėliau. [przypis edytorski]

⁵ *kerėplą mušti* – tokį vaikų žaidimą žaisti. [przypis edytorski]

⁶ *priekabė* – priežastis, pretekstas prikibti. [przypis edytorski]

kaip vargino žmones? Atameni ⁷ lazdą? ...

Turiu pasakyti, kad mano motina, nors niekados blogo žodžio ant ponų nepasakydavo, bet ir malonės didelės neturėdavo. Dažnai atsimindavo senuosius laikus ir atsitikimus, kuriuos mums pasakodavo, ir jos balse visados skambėdavo apmaudo styga už nuoskaudas, kurias žmonės po ponais iškentėjo. Tėvas visados kai pir mėgindavo užstoti ponus prieš motiną, bet darydavo tą taip nedrąsiai ir taip liūdnai ir visados nusijuokdavo, kad jo žodžiuose daugiau galima buvo matyti pasijuokimo, nekaip teisybės ir persitikrinimo⁸.

Bet motiną tie tėvo užtarimai kartais erzindavo, ir jinai dažnai primindavo: „Gana jau, gana, tėvai!... ar atameni lazdą?”

Tėvas nieko ant to neatsakydavo⁹, nusijuokdavo tik liūdnai ir pajėmęs knygą pradėdavo visiems balsu skaityti Kristaus gyvenimą.

Ilgai negalėjau suprasti, apie kokią tai lazdą motyna minėdavo tėvui ir kodėl tėvas užstodamas ponus visados taip liūdnai nusijuokdavo. Bet kartą jisai pats mums apie tą papasakojo.

Kartu su minėtuoju mūsų pono girininku gyveno tuos pačius namuos Dumbrauckas. Buvo tai senas aukštas žmogus, jau visai žilas ir vienui vienas, be šeimynos. Vedęs jis niekados ir nebuvo, sūnų tačiau jau suaugusį turėjo. Bet tasai sūnus gyveno kažin

⁷ *Atameni* – atsimeni. [przypis edytorski]

⁸ *persitikrinimo* – įsitikinimo. [przypis edytorski]

⁹ *nieko ant to neatsakydavo* – dabar: nieko į tai neatsakydavo. [przypis edytorski]

kur Rusijos gilumoj ir pas tėvą labai retai prišliaukydavo¹⁰. Sakydavo, kad Dumbrauckas kitados buvęs labai turtingas, bet visus savo dvarus kartomis¹¹ pralošęs. Kiek tame buvo teisybės, sunku atspėti. Tiek tik yra žinoma, kad mano tėvo atminime jis patapo pas mūsų poną prievaizda. Baudžiavai išnykus, Dumbrauckas nustojo vietas ir kažin kodėl apsigyveno mūsų sodžiuoj pas girininką. Ilgus metus jisai čionai nesijudindamas išbuvo; beveik niekur neišeidavo, amžinai savo kambarėly: arba vaikščiodavo arba sėdėdavo už staliuko prie pačio¹² lango. Mes, maži vaikai, matydami ištolo už lango jo žilą galvą visados kone ant vienos vietos, žiūrėdavom į jį; kaip į kokią ypatingą, mums nesuprantamą ir nelabai gerą žmogybę ir bijodavom prie jo prisiartinti.

Gal Dumbrauckas būtų ir numiręs tame savo lizde pas girininką, jeigu ne pašalinės¹³ aplinkybės.

Reikia žinoti, kad mūsų pono galybė ir turtai vis ėjo mažyn. Gražius miškus aplink mūsų sodžių per keletą metu žydai išpirko, žmonės iškirto, suvežė paupėn ir sieliais išgrūdo Šventąja toliau. Liko vieni lydimai, šakomis užversti. Kažin koks mūsų sodžiaus juokdarys vieną kaitrią vasaros dieną vežė iš paupės per lydimus vežimą šieno ir įsigeidė pypkę užsidegti; bedegdamas pypkę uždegi ir sudžiūvusias šakas. Vienu akies mirksniu kilo

¹⁰ *prišliaukydavo* – apsilankydavo. [przypis edytorski]

¹¹ *kartomis* – kortomis. [przypis edytorski]

¹² *pačio* – paties. [przypis edytorski]

¹³ *pašalinės* – kitos, išorės. [przypis edytorski]

liepsna ir visi lydimai išpleškėjo... Būtų kartu ir visas sodžius supleškėjęs, jeigu nebūtų subėgę žmonės su šakėmis ir grėbliais. Po dviejų valandų prie sodžiaus gulėjo plati lyguma, pajuodavusi, degėisiais pakvipusi: ją paskum sodžius už pačius niekniekius nuo pono atpirko.

Tokiu būdu su miškais kartu pasibaigė ir pono galybė; jo grūmojimų sodžius daugiau nebebijojo. Girininkas buvo jau nebereikalingas. Kaip tyčia, ir namai, kuriuose gyveno, visai baigė griūti: pro lubas varvėjo vanduo, pro sienas švilpavo vėjas... Ir vieną gražią dieną girininkas išnyko iš mūsų akių. Dumbrauckas irgi turėjo kraustytis. Nežinau, ar jis kreipėsi į mano tėvus, ar tėvai jam pasiūlijo, tik Dumbrauckas apsigyveno pas mus seklyčioj. Kokiomis sąlygomis apsigyveno, nežinau. Tik atgabeno pas mus jo mažą staliuką, keletą knygų ir karvę – daugiau nieko.

Ir vėl ištisas dienas pradėjo Dumbrauckas vaikščioti po seklyčią iš vieno galo kitan arba sėdinėti už staliuko prie lango. Išgyveno jisai pas mus dvejus metus ir – dėl manęs visai netikėtai – paliko¹⁴ mano mokytoju. Padavė man rankosen¹⁵ didžiausią lenkišką knygą, atsistojo prie manęs ir liepė skaityti: jisai visą dieną stovėjo, aš visą dieną skaičiau. Ir taip visą vasarą ir žiemą. Sunkiai būdavo man su taja lenkiškąja kalba: buvau šveplas, ir daugelio žodžių visai negalėjau ištarti. Bet mano mokytojas buvo be pasigailėjimo: spirdavo visai linkstyti liežuvį, bent po šimtą

¹⁴ *paliko* – liko. [przypis edytorski]

¹⁵ *rankosen* – į rankas. [przypis edytorski]

kartų kartoti tą patį žodį – net mane visą prakaitas išmušdavo ir turėdavau akis pilnas ašarų. Matydavau, kaip Dumbrauckui virpėdavo piratai – taip ir norėdavo nusitverti man už ausies arba suduoti per nosį. Pažinau tuos jo pirštus! Buvo tai prievaizdos pirštai – kieti kaip geležis. Bet išgirdus, kad jisai išvažiuoja iš mūsų, nēr žinios kodėl, man omai¹⁶ rados liūdna, gaila jo. Buvo tai rudenį. Atvažiavo iš kažin kur toli nepažįstamas „šlėktūnas“ ir išsivežė jį.

Atsisveikindamas Dumbrauckas paliko man staliuką, o tėvui, kaipo senam, atidavė savo seną obelinę lazda.

– Tau, Juozapai, palieku atminimui, savo lazda – tarė Dumbrauckas tėvui.

– Dėkui, ponaiti – atsakė susigraudinęs tėvas – kažin, ar bepasimatysma kada?!...

Dumbrauckui išvažiavus, tėvas ilgai vartė savo rankose lazda. Vartydamas pradėjo liūdnei šypsoties.

Paskum pakėlė į mus savo akis ir netikėtai paklausė: „Ar žinot, vaikai, ką man šitoj lazda primena?“

Mes visi sužiurome.

– Tai jau seni laikai – pradėjo jausmingu balsu tėvas – labai seni. Mudu su motina dar buvova¹⁷ jaunu: jūsų visų ir aut svieto¹⁸ dar nebuvo – tik Mykolas vienas buvo gimęs. Pasitaikino tada kaip tik blogi metai, duonos maža, dirvos ir pievos išdžiūvo.

¹⁶ *omai* – staiga. [przypis edytorski]

¹⁷ *buvova* – buvome. [przypis edytorski]

¹⁸ *ant svieto* – pasaulyje. [przypis edytorski]

O turėjom ne tik sau, bet ir ponui dirbti. Ir eidavom dirbti už dviejų mylių – pačian Burbiškin¹⁹. Nusivariau kartą rudenį Burbiškin jaučius pūdyimo²⁰ arti. Nedaug ką galėjau su savim pasiimti: sau įsidėjau krepšelin duonos su druska, jaučiams – keletą saujų senų pelų²¹; daugiau nieko kita nebuvo. O reikėjo tris dienas atidirbti. Man beariant pasibaigė pelai, imti vėl – nėra iš kur; pasiganyti negalima – užginta. Mano jaučiai visai prisivarė, kojų nebepavelka, o dar visą dieną arti! Sustabdžiau pietums jaučius, atsisėdau ant ežios ir valgau išsiėmęs iš krepšelio sausą duoną su druska. Valgau, o mano jaučiai tokiomis godžiomis akimis į mane žiūri. Taip man jų pagailo, kad valgyti nustojau. Ir mano krepšely tik trupiniai belikę. Supenėjau tuos trupinius jaučiams ir apsidairiau aplinkui: čia pat netoli gulėjo sugrėbstyti kupečiai pono dobilų.

Ir atėjo man tada galvon bloga mintis – taip, kaip jums jauniems dabar kartais atsitinka – dirbu ponui, tad kodėl negaliu pono žole jaučių pašerti?

Atsikėliau nuo ežios²² ir priėjęs kupetį pasiėmiau mažą dobilų kuokštelę. Prinešiau tą kuokštelę jaučiams ir iš rankos šeriu; o jaučiai taip gardžiai ir godžiai ėda, kad žiūrint į juos ir man pačiam gera pasidarė. Tik ūmai pajutau, kad kažkas kietu daiktu taip skaudžiai sudavė man per nugarą, kad pasverdėjęs

¹⁹ *pačian Burbiškin* – į pačias Burbiškes. [przypis edytorski]

²⁰ *pūdyimas* – besiilsintis dirbamas laukas. [przypis edytorski]

²¹ *pelai* – varpų, šiaudų liekanos kuliant. [przypis edytorski]

²² *ežia* – rėžio ar lauko riba. [przypis edytorski]

pargriuvau ant žemės: net mano jaučiai pašoko iš vagos ir norėjo su arklų bėgti. Apsvaigęs pakėliau nuo žemės akis ir pamačiau priešais mane Dumbraucką su lazda rankoj.

– A tu, urevotai! Tau vogti, vogti!... – šaukė Dumbrauckas, pildamas man lazda per nugarą.

Matydamas, kad aš nebekrutu, pakėlė mane viena ranka nuo žemės ir paspyręs koja numetė vėl... Atsitekėjęs pramerčiau akis ir pamačiau savo jaučius netoli manęs stovinčius: jie atgrežę savo sprandus stebėjos į mane... Tik gyvas parsivariau namo ir tris savaites išgulėjau lovoj...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.